Волоколамският митрополит Иларион: вярваме, че съборният разум на Църквата може да излекува разкола

Председателят на Отдела за външни църковни връзки на Московската Патриаршия митрополит Волоколамски Иларион ***отговори на въпросите на кореспондент на РИА Новости****.*

– Владико, от какво е мотивирано решението на Руската Православна Църква да създаде екзархия в Африка?

– От това, че повече от сто клирици от Африканския континент, от осем страни, се обърнаха към

Патриарха Московски и на цяла Русия Кирил с молба да бъдат приети под омофора на Руската Православна Църква. При това повечето от тях го направиха още преди две години. Ние търпеливо чакахме – няма ли Александрийската Патриаршия да промени позицията си относно украинския разкол. Паралелно изучавахме постъпилите молби. Архиепископ Леонид, назначен сега за екзарх, посети Африка и се срещна с представители на духовенството там. В резултат на внимателно проучване на постъпилите молби ние в края на краищата решихме да създадем тази екзархия.

– Обяснете, ако обичате, каква връзка има между признаването на украинския разкол от страна на Александрийската Патриаршия и появата на тази нова структура на Московската Патриаршия в Африка?

– Причинно-следствената връзка тук е съвсем пряка. Работата е там, че след като Александрийският Патриарх призна украинския разкол, Московската Патриаршия прекрати общението си с него. Но какво да правим, след като част от клира на Александрийската Патриаршия, както се оказва, не е съгласна с него по същия въпрос, по който не сме съгласни и ние, и иска да се присъедини към нас? Две години размишлявахме над отговора на този въпрос.

В Африка живее доста голямо количество рускоезични православни християни. В продължение на много години ние получавахме молби ту от една, ту от друга африканска страна: «Открийте храм за нас». Ние винаги отговаряхме: «Ходете в храмовете на Александрийската Патриаршия». Но сега вече не можем да кажем това нито на нашите вярващи, нито на онези свещеници, които, съзнавайки неправдата на разкола, не пожелаха да следват Александрийския Патриарх в решението му да признае за Украинска Църква една разколническа общност вместо реално съществуващата многомиллионна Украинска Църква.

– През декември 2019 г., решавайки да прекрати споменаването на Александрийския Патриарх, Синодът на Руската Православна Църква постанови «да се запази църковно общение с архиереите на Александрийската Православна Църква, освен с онези, които са подкрепили или ще подкрепят в бъдеще легализацията на украинския разкол». В сегашното решение, както изглежда, логиката се е променила и сега вече всички архиереи на Александрийската Патриаршия се оказват виновни в признаването на украинския разкол.

– През декември 2019 г. ние подчертахме, че «решението за признаване на разколническата структура в Украйна не беше взето на състоялото се на 7-9 октомври заседание на Светия Синод на Александрийската Патриаршия, не беше поставено за гласуване от страна на нейните архиереи и съответно няма съборен характер, а е взето от Предстоятеля на тази Църква единолично». Но оттогава изминаха две години. През това време нито един от архиереите на Александрийската Православна Църква не изрази несъгласие с действията на Патриарх Теодор в подкрепа на украинския разкол – факт, на който нашият Свети Синод обърна внимание през

септември тази година. Ние изхождаме от това, че архиереите на Александрийската Патриаршия са солидарни със своя Предстоятел, след като нито един от тях не се изказа против това решение, а някои дори успяха да участват в съслужение с разколниците или да окажат по друг начин подкрепа за разкола.

Във всяка Поместна Църква си има своя система за вземане на решения. В нашата Църква решенията се вземат от Светия Синод с последващо утвърждаване от Архиерейския Събор. В Александрийската Църква също си има Синод, но решението за признаването на украинския разкол беше взето от Патриарха единолично. Същевременно Синодът по никакъв начин не оспори това решение. Ако членовете на Синода или някой от епископите не бяха съгласни, те щяха да заявят това, както направиха някои архиереи на Кипърската и Еладската Църкви.

Нещо повече, през декември ние получихме няколко твърде груби и нагли писма от архиереи на Александрийската Патриаршия, след като владика Леонид посети Африка и се срещна с тамошните клирици. В едно от тях се казваше (цитирам по памет): «Нашите свещеници дори не знаят къде е Украйна». Още по-удивително е в такъв случай, че Александрийската Патриаршия се въвлече в авантюрата с признаването на украинския разкол. Един от представителите на Поместните Църкви, с които имах среща през 2018 г., ми каза: «Ние не искаме да решаваме проблемите на Украйна и да си създаваме проблеми у дома». Александрийската Патриаршия се опита да участва в решението на проблемите на Украйна, но успя само да си създаде проблеми у дома.

– А ако, да речем, един или неколцина архиереи на Александрийската Патриаршия заявят, че не са съгласни с решението на Патриарх Теодор и че признават за канонична Православна Църква в Украйна Църквата, оглавявана от Блаженейшия митрополит Онуфрий, техните епархии ще бъдат ли изключени от състава на новообразуваната екзархия на Руската Православна Църква?

– Това е теоретичен въпрос. Ако такава ситуация възникне, ние ще я проучим, ще встъпим в преговори. Но можем да предположим, че в случай на открито несъгласие с Патриарха такива архиереи ще бъдат просто отстранени от своите катедри.

Напомням, че още през 2018 г., посещавайки Одеса, Патриарх Теодор призоваваше вярващите: «Останете в каноничната Църква!.. В историята на нашата Църква е имало трудни времена, и все пак в Украйна, в тази благословена православна страна, си има канонична Църква, тук е нашият Блаженейши брат Онуфрий – благословен от Бога човек и истински монах». И оглави богослужението, на което му съслужи Блаженейшият Онуфрий. И само една година след това той промени своята позиция и започна вместо митрополит Онуфрий да споменава лидера на украинския разкол.

– С какво обяснявате факта, че Патриарх Теодор реши да признае украинския разкол, след като в течение на много години е подкрепял Украинската Православна Църква начело с митрополит Онуфрий?

– Не мисля, че той сам е решил да признае разкола. Предполагам, че са го принудили към това. Но аз не искам да говоря от негово име или да гадая за причините на неговото решение. То вече е факт, и в онази нова реалност, която бе създадена от безпрецедентните действия на Константинополската Патриаршия по легитимизация на украинския разкол, ние просто нямахме избор. Не можехме да откажем на клириците, осъзнали погрешността на позицията на своя Патриарх, да бъдат приети в лоното на нашата Църква. По същия начин не можем да отказваме на православните християни от Турция пастирски грижи, след като Константинополският Патриарх вече е застанал на страната на разкола.

– Константинополският Патриарх обвинява Руската Църква в неблагодарност, напомняйки, че православната вяра е дошла в Русия от Константинопол...

– На това обвинение нашият Свети Синод отговори още през септември: «Запазвайки благодарен спомен за заслугите на Светата Константинополска Църква за просвещаването на Рус със светлината на Христовата вяра, трябва да подчертаем, че благородните подвизи на приснопаметните Светейши Патриарси Константинополски в миналото не оправдават днешните канонични престъпления на Патриарх Вартоломей, който подкрепи разкола и встъпи в църковно общение с лица, които наричат себе си православни архиереи, но нямат канонична хиротония».

– Обяснете какво означава «канонична хиротония». Не за всеки тази терминология е разбираема.

– Според църковните правила епископът трябва да бъде ръкоположен от двама или трима епископи, притежаващи съответния каноничен статут – тоест такива, които не са запретени в свещенослужение, не са низвергнати от сан, не са под анатема, не са под съд, а да не говорим пък за лица, които се представят за епископи, но в действителност не са никакви. Тъй наречените «архиереи» от украинския разкол са ръкоположени без спазване на тези основополагащи принципи.

Някои от тях, например, са били ръкоположени от низвергнат бивш епископ на Руската Църква и от дякон, който се е представял за епископ, но в действителност не е бил дори свещеник. Към подписите на тези две лица върху свидетелството за ръкоположение е бил със задна дата добавен фалшив подпис на починал йерарх на Руската Православна Църква. Разколниците представиха този фалшификат в Константинопол и там, без да вникват в детайлите, сметнаха подписа да истински. За тази печална история се говори в документа**«За недействителността**

на хиротониите на украинските разколници и неканоничността на "Православната църква на Украйна"», подготовен от секретариата на Синодалната библейско-богословска комисия. Още по-подробно тази история е разгледана в статията на Сергей Шумило **«Самозваният "епископ" Викентий Чекалин и неговото участие в първите хиротонии на УАПЦ през март 1990 г.»**.

А основната част от тъй наречените «архиереи» на «ПЦУ» е ръкоположена от низвергнатия и отлъчен от Църквата бивш Киевски митрополит Филарет (Денисенко). От наша гледна точка те не са архиереи. Но Константинопол ги призна за такива без преръкополагане, и «върна» на Филарет архиерейския му сан. Днес Филарет, който нарича себе си «Патриарх Киевски и на цяла Рус-Украйна», се е отделил от «ПЦУ», създал е разкол в разкола, приема в общение гръцките старостилци. При това нито «ПЦУ» го запретява в свещенослужение, нито Константинопол отзовава решението си да му върне сана.

По вина на Константинополския Патриарх в световното Православие се създаде ситуация на каноничен хаос. В тази ситуация всяка Поместна Църква трябва да реши с кого е: с каноничното Православие или с разколниците и самозванците. Нашата Църква направи своя избор. И ние сме благодарни на онези Поместни Църкви, които се изправиха твърдо в защита на светите канони.

– Каква е прогнозата Ви: ще продължава ли да се задълбочава разколът в световното Православие? Или можем да се надяваме на излекуването му в обозримо бъдеще?

– За съжаление, създалата се ситуация става все по-трудна за решаване. Тази ситуация напомня много за събитията от средата на XI в. Тогава се скарали Константинополският Патриарх и Папата. Станало разделение. Не мисля, че легатите на Папата, сложили булата за отлъчване върху престола на храма «Света София», са разбирали, че разделението ще продължи векове. И Константинополският Патриарх, предприемайки ответни действия, едва ли е можел да си представи това. Но Църквите тръгнали по свой път. С течение на вековете отчуждението нараствало и едва девет века по-късно започнали плахи опити за сближаване.

Първа крачка към излекуване на създавалата се в световното Православие ситуация би могло да бъде едно евентуално връщане към положението, в което всички Православни Църкви се намираха преди 2018 г., когато решенията се вземаха съборно, а не единолично. Но е трудно да си представим, че Константинополският Патриарх ще поиска да се върне към това положение. Той сега смята, че е в правото си да взема единолични решения, без да се съветва с другите Църкви, въпреки волята им и в тяхна вреда. И йерарсите на Константинополската Патриаршия ни повтарят: «Украинската автокефалия е свършен факт». Е, щом е тъй, то и разделението в световното Православие също е свършен факт.

Ние скърбим за това разделение. Молим се Бог да вразуми и Константинополския Патриарх, и онези Предстоятели и йерарси, които под негов натиск признаха разкола.

Вярваме, че съборният разум на Църквата може да излекува разкола в световното Православие. Но трябва да сме реалисти: в условията, когато съборните механизми на междуправославно ниво са разрушени, това трудно може да се очаква.

Скърбейки за задълбочаването на разкола в световното Православие, ние в същото време с благодарност към Бога възприемаме факта, че разколът се развива извън каноничните предели на Руската Православна Църква. Нашата Църква, обединяваща православните християни в Русия, Украйна, Беларус, Молдова и други страни, не загуби единството си и не понесе щета заради вероломните действия на разколниците и подкрепилата ги Константинополска Патриаршия. Украинската Православна Църква, която има повече от 100 архиереи, повече от 250 манастири, повече от 12 хиляди енории, остава единна с Руската Православна Църква, запазвайки самоуправляем статут в нейните рамки. А вместо заграбените от разколниците храмове се строят нови.

Руската Православна Църква и в Русия, и в Украйна, и в другите страни продължава стабилно да увеличава своите енории и манастири. Както започна ръстът ѝ през 1988 г., така и продължава със същата скорост. Ние имахме шест и половина хиляди енории, а сега те са повече от 40 хиляди, имахме 20 манастира, а сега те са почти хиляда. Това не е повод за възгордяване или за хвалби. Това е повод да благодарим на Бога. В безпрецедентния ръст на количеството енории, манастири, вярващи, монаси и монахини ние виждаме Божие благоволение към нашата Църква. И вярваме, че «портите адови няма да ѝ надделеят».

Източник: https://mospat.ru/bg/news/88753/